

Palle Svensson

Indledning

Med jævne – men stadig hyppigere – mellemrum beretter dagspressen, TV og radio om, at et eller flere af de politiske partier er i krise. I skrivende stund er det Det konservative Folkeparti, der efter en række dårlige resultater i meningsmålingerne får at vide, at »K står for krise« (Politiken, 3. september 1989), men tidligere har andre partier fået en tilsvarende omtale. Hertil kommer, at der tilsyneladende er mange, der mener, at ikke blot de enkelte partier, men også partisystemet som helhed er i forfald.

En del af baggrunden for, at sådanne opfattelser flourer, findes selvsagt i den udvikling, som det danske partisystem har gennemgået de seneste årtier. Partierne har siden 2. verdenskrig været præget af faldende medlemstal, af stigende tendens til vælgeskift mellem partierne gennem 1960'erne og 1970'erne, af det klassiske partisystems dramatiske sammenbrud i 1973, og af fortsat usikkerhed om en genetablering af mere stabile forhold.

En anden grund til, at krise- og forfaldsopfattelser finder så udbredt tilslutning, kan dog også findes i, at den politologiske forskning har været ganske utilstrækkelig på dette centrale område. Fra de mange vælgerundersøgelser ved vi efterhånden en del om forholdet mellem partierne og vælgerne »i bunden«, og fra undersøgelser af dansk parlamentarisme og lovgivningsadfærd ved vi også en del om partisystemet i »toppen«. Derimod ved vi meget lidt om partiernes struktur og indre liv. Som fremhævet af flere forfattere i dette temanummer skal man helt tilbage til 1965 for at finde en videnskabelig publikation om dette emne. Politologien har derfor været ude af stand til at give sensationshistorierne i dagspressen et kvalificeret modspil.

Temaet for dette nummer af *Politica* er bevidst formuleret med et spørgsmålstegn. For det første for at understrege såvel det ufuldstændige i vores viden om partierne som de søgende svar, der gives på de stillede spørgsmål. For det andet for at sætte spørgsmålstegn ved, om partierne virkelig er forfaldet, og hvilken karakter og betydning dette forfald i givet fald har. Spørgsmålet er ikke alene, om partierne ændrer karakter som organisationer, men nok så meget, om de samtidig har mistet deres centrale placering i det danske politiske system.

I den første artikel rejser Niels Kærgård disse problemer ud fra den betragtning, at partierne kan anskues som folkestyrets svage led. Specielt diskuteres, hvilken betydning partiernes svækkelse og kortsigtede profilering har for styringen af den økonomiske politik, og hvilke overvejelser dette kan give anledning til.

Derpå rejser Mogens N. Pedersen spørgsmålet, hvad vi i det hele taget forventer af de politiske partier, idet han gør op med de vage funktionalistiske begreber, der anvendes i forbindelse med omtalen af de politiske partiers betydning for det politiske system. På denne baggrund beskriver han nogle hovedtræk i udviklin-

gen i det danske partisystem og formulerer den tese, at partierne er ved at ændre sig til at blive medie-partier, som ikke længere vil finde det umagen værd at oprettholde en medlemsorganisation.

I den følgende artikel beskæftiger Jacob A. Buksti sig med en af nydannelserne i de politiske partier, nemlig opbygningen af særlige ekspert- og stabsorganer, der skal give partiernes ledere en mere professionel og systematisk betjening. Ud fra sin indsigt i den socialdemokratiske organisation beskriver han den politisk-økonomiske afdelings opgaver og diskuterer, om professionaliseringstendenserne er en trussel mod folkeligheden.

Endelig sætter Jan Sundberg de danske partier ind i et nordisk perspektiv. Hans udgangspunkt er en sammenligning af medlemsudviklingen i de danske partier med partierne i de andre nordiske lande og hans bestræbelse er at forklare, hvorfor medlemstallene er faldet så drastisk i Danmark, medens de er steget i de andre nordiske lande. Sundberg peger på kombinationen af de forholdsvis få offentlige tillidsposter, der står åbne for partimedlemmerne i Danmark, og på at indførelsen af offentlig partistøtte i Danmark er sket senere, og at den har et mere beskedent omfang. Set i lyset af rationel teori betyder disse faktorer, at de danske partier – sammenlignet med partierne i de andre nordiske lande – har tilbudt deres medlemmer for få og små belønninger, men præsenteret dem for mange og store omkostninger.

Artiklerne giver ikke noget entydigt svar på det rejste spørgsmål om partiernes forfald. På den ene side synes partierne at have mistet betydning som fora for befolkningens politiske aktivitet og som varetagere af bestemte gruppers og klassers interesser. På den anden side har de på forskellige måder evnet at tilpasse sig ændrede forudsætninger i det omgivende samfund. Måske er det snarere de traditionelle forestillinger om partiernes rolle i det politiske liv, der er under forfald?